

den ook anders kunnen zijn; maar 't geloof ziet in ieder geval Gods wil in al wat is.

Dit laatste is reactie op het Thomisme. Dit stelde haast het goed-zijn der schepping en harer ordeningen onafhankelijk van Gods wil, dat het zóó en daarom goed zou zijn. Niettemin kwam bij Occam in de plaats van den eerbied voor Gods ordeningen het legalistisch aanvaarden van wat is, men zou haast kunnen zeggen: het buigen voor het feit accompli.³⁾

Zoo is te verklaren, dat voor Luther geen band bestaat tusschen de genade-openbaring in Christus en het betrekkelijk willekeurige natuurlijke leven. Het is te accepteren, dat ze tegenstellingen zijn. In elk geval zijn de koninkrijken der wereld een zelfstandige, eigenmachtige instantie tegenover het koninkrijk Gods. En het is goed zoo. Slechts duivels en dwaalgeesten willen het anders, hoorden we Luther zeggen.

Het is, of achter de felle wijze van spreken, die we van Luther bemerkten, blijkt van hoe groot gewicht het standpunt is, dat men hier inneemt. Hier is, zegt Prof. Dooyeweerd, een probleem, dat rechtstreeks het hart van heel ons bestaan als Christen raakt. „Dat diepere probleem, dat den religieus wortel van het Christelijk leven binnen de tijdelijke ordeningen aangaat, eischt van ons, als kinderen der Calvinistische Reformatie, een onomwonden en met het hart beleden antwoord op deze centrale vraag: Behoudt de scheppingsorde, waarin Gods wil ons besloten heeft, een zekere zelfgenoegzaamheid tegenover Christus als Hoofd van het herboren menschengeslacht, dan wel is in Hem de ware en eenige Wortel van heel den herboren kosmos in al zijn geledingen te vinden? Of, anders uitgedrukt: Is de ontzaglijke spanning, welke ieder waarachtig Christen in het diepst van zijn wezen moet ervaren tusschen de Christelijke religie en het wereldleven, alleen te zien als de strijd tusschen zonde en genade, dan wel blijft er in Gods scheppingsorde zelve iets over, wat haar eigenmachtigheid tegenover Gods genade in Christus Jezus geldend maakt?“⁴⁾

Inderdaad, indien wij door het geloof zien het wonder der kosmische beteekenis van Christus' Middelaarspositie, dan kunnen we niet de geschapen natuur, iets van de bewaarde schepping op zichzelf, zien in datzelfde geloof in de Schriften, als wederpartijdig aan het koninkrijk van God en Zijn Gezalfde. Het koninkrijk Gods heeft maar één wederpartijder, dat is het rijk der duisternis. Dadelijk na de zonde begint „een werk Gods om Zijn heerschappij te handhaven, dat is dus om enerzijds te vernietigen allen tegenstand, anderzijds te bewerken, dat ieder weer erkent, vrijwillig of gedwongen, dat God koning is. En God doet dat door uit den hemel een nieuw rijk op de aarde te brengen, dat daarom rijk Gods of koninkrijk der hemelen heet. De uitbreiding van dat rijk beteekent de vernietiging van het rijk des Satans en de heele wereldgeschiedenis is de worsteling tusschen die beide rijken.“⁵⁾

Dus worstelt het koninkrijk van Christus ook met het rijk der duisternis, waar dit laatste rijk de koninkrijken der wereld afvallig maken wil van het „dienaresse Gods“ zijn. Het kan toch niet zoo gesteld worden, dat God roept om de eere der erkenning van Zijn soevereiniteit in en door den staat, buiten Christus om. Dit roepen des Heeren heeft immers zijn grond in het welbehagen, dat Hij koestert jegens de werken Zijner handen: het welbehagen, dat ons in de vleeschwording des Woords op het heerlijkst is geopenbaard.

Daarom kan Prof. Dooyeweerd zeggen: „De Soevereiniteit Gods over het staatsleven is niet buiten de aanbiddende erkenning van het regnum Christi (rijk van Christus) te aanvaarden. Slechts in Christus als het vleeschgeworden Woord kunnen wij God waarachtig als Soverein in het Staatsleven kennen en aanbidden. Buiten de politieke geloofsbelijdenis van het „regnum Christi“ wordt die van de Soevereiniteit Gods afgodisch.“⁶⁾

Geeft het schermen met Gods soevereiniteit in N.S.B.-kringen hem geen gelijk?

W.

R. S.

1) Dr H. Dooyeweerd, De wijsbegeerte der wetsidee, Boek III, bl. 470. Dit derde deel van Dooyeweerd's werk verscheen na het schrijven der voorgaande artikelen; ware dit niet het geval, dan hadden zijn opmerkingen over de kwestie der gemeene gratie zeker vermelding gekregen in het vorige artikel, dat de critiek op Kuyper's conceptie refereerde. Nu zij volstaan met een verwijzing naar de volstrekte afwijzing der terreinen-leer op bl. 447 v. en naar de bespreking der verhouding van bijzondere en algemeene genade op bl. 467 vv. Dooyeweerd wil deze terminologie liever door een andere vervangen, n.l. die van tijdelijk conserverende en vernieuwende of wederbarende genade. Opmerking verdient ook zijn betoog over de verhouding der gemeene gratie tot Christus. Het is niet voldoende, zoo schrijft hij, de z.g.n. gemeene gratie alleen op God drie-eenig als haar Oorsprong te betrekken. De vraag naar den creatuurlijk-transcendenten wortel dezer genade blijft dan immers onbeantwoord. Christus is de tweede Adam, in Wien niets van Gods schepping kan verloren gaan. Slechts in Hem worden volgens het getuigenis der Schrift, alle geslachten der aarde gezegend. Slechts in Hem wil God Zich ontfemen over Zijn gevallen schepping en slechts in Hem kan ook de conserverende genadewerking in de tijdelijke

structuur der schepping, waarin afvallen en Christ-gelooften zonder onderscheid besloten zijn, haar creatuurlijken Wortel hebben. Buiten Christus is geen goddelijke genade, ook geen gemeene gratie, doch slechts de openbaring van Gods toorn over de zonde.

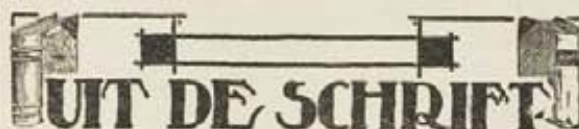
2) Martin Luther, Von der Obrigkeit in Familie, Volk en Staat, opstellen van Luther, o.a. dat over de vraag: Ob Kriegesleute auch im seligen Stande sein können. Het citaat is uit de verhandeling: Auslegung des 101. Psalms. De uitgave geschiedde dit jaar bij de Chr. Kaiser Verlag, München. Het is te vinden in de uitgave dezer firma, Der Einblick, 1936, no. 1. — Geen wonder, dat in Deutschland's derde „rijk“ men voor dergelijke uitingen, die de kerk inviteeren tot legalistisch accepteren van des Führer's welbehagen, zeer gevoelig is.

3) In een art. van Dr H. Dooyeweerd, De wetsbeschouwing in Brunner's boek „Das Gebot und die Ordnungen“ in A. R. Staatsk., driemdl. uitg. 1935, bl. 334 vv. is op bl. 335—364 uitvoerig en duidelijk uiteengezet, wat we hier zeer kort moesten geven over den achtergrond van het dualisme in Luthers gedachtegang. Over dit dualisme zelf kan men ook zien Grosheide, Natuur en Genade enz., art. A.R. Sik. mndl. uitg. 1935, bl. 530. Prof. Grosheide schrijft daar o.a.: „De latere Lutherschen onderscheidten twee hemisphaera of levenskringen, een lageren, en een hooger en namen aan, dat in aardse dingen de rede nog vrij en tot veel goeds in staat is. Ze is daar tot op zekere hoogte zelfstandig en onafhankelijk van het geloof. Zoo wordt de wereld in twee helften gescheiden, een waar de natuur alles is en een waar de genade heerscht. Het is voor later van belang op te merken, dat hier het dualisme, dat Rome althans tracht te overwinnen, in krassen vorm blijft bestaan.“

4) Dooyeweerd, a. art., bl. 335.

5) Grosheide, Komm. Matth. bl. 386, in een bijlage over Het koninkrijk der hemelen.

6) Dooyeweerd, Wijsbegeerte der wetsidee, III, bl. 445.

UIT DE SCHRIFT

Van daar af.

En Ik zal haar geven hare wijngaarden van daar af. Hosea 2:14.

Het is een liefelijke gebeurtenis als Israël, op zijn woestijnreis naar Kanaän, uit Gods hand een proeve ontvangt der weelde van het land waarheen het op weg is. Immers brengen de verspieters bij hun terugkomst een druiventak met zware trossen mede. De Heere voert Zijn volk vanuit Kanaäns wijngaarden een vóórsmak tegemoet, een onderpand van de rijke genieting, die straks komt. Kanaän was met zijn wijngaarden een uitbeelding van de volle gunst en gemeenschap Gods; met geestelijke en stoffelijke zegeningen zou de Heere daar Zijn volk begiffligen, en dat volk zou zijn heil vinden in den vrede en de verzoende verhouding met zijn God. En levens lag daarin het schaduwbeeld van, en het zekere uitzicht op het hemelsch Kanaän, waarvan hier op aarde het beginsel der eeuwige vreugde in het hart gevoeld wordt.

Israël heeft deze weldaden ook ontvangen en genoten; de druiven van Eskol hebben niet bedrogen. Het volk heeft Kanaän en zijn wijngaarden bewoond. Maar helaas, het heeft in later tijd deze gunst Gods uitgeruild voor de genieting der wereld; het heeft den Heere en Zijn dienst verlaten. Nu zal God het ook naar recht die zegeningen ontnemen. Reeds gaat door den profeet Zijn dreiging daarvan uit: — „Ziet, Ik zal verwoesten haar wijnstok en haar vijgeboom“....

Zijn dreiging. — ja, — maar niet zonder Zijn Evangelie.

Is Hij niet de God des genadeverbonds? Nu, dan zal Hij, na zware tuchtiging, Israël zijn wijngaarden in den rechten weg hergeven. Hij zal het terugvoeren in de woestijn, als ware het opnieuw op weg naar Kanaän. Daar zal de Horeb weer rooken, en de wet en het recht des Heeren uitgaan. Maar daar zal ook het altaar vlammen in den voorhof van den tabernakel, sprekend van verzoening in het offer dat God zelf besteld heeft. En daar, in de woestijn, zal Israël als vanouds zich buigen in schuldbesef, en den Heere Zijn recht toestemmen; het zal met schaamte zijn zonden belijden, en het oog weer richten op het zoenoffer, en biddend tasten naar de genade der schuldvergeving.

Doch dan zal de Heere Israël van daar af ook weer Zijn Kanaän geven. Van dat oogenblik en die plaats af, waar Israël weer in schuldbesef voor God gebogen ligt, waar het tot Hem wederkeert, en den blik slaat op Zijn verzoenende genade, — van daar af komen de druiven van Eskol het tegemoet, en gaat het land van den vrede en de gemeenschap met God open; van daar af staat de Heere weer met uitgebreide armen om Zijn volk te ontvangen.

„En Ik zal haar geven hare wijngaarden van daar af.“

Hoeveel vertroosting ligt hier voor allen, die door den Heere zich hebben laten voeren in de woestijn. Daartoe kunnen wel wegen van donkerheid en tegenheden gebruikt worden. Maar het gaat erom, dat wij daar in de woestijn God ontmoeten in Zijn recht; dat wij Hem dat recht in schulderkenning toestemmen; en het van genade in het zoenoffer van Christus gaan verwachten. Wel is hier een ernstige waarschuwing.

Het Kanaän van Gods gunst en der eeuwige zaligheid ligt voor allen open in het werk van

den Middelaar, en de Heere wil het ons geven. Maar alleen „van daar af“; vanaf de plaats, waar wij verootmoedigd en schuldbewust voor God knielen, en op Christus zien als onzen Plaatsbekleeder. Dat we ons dan door den Heere daartoe laten lokken, ook al voert Hij door allerlei moeilijke levensomstandigheden ons in de woestijn. Want we zouden anders eeuwig omkomen. En wijl we uit eigen keuze en kracht daar nooit komen, zij het ons voortdurend gebod: — „trek mij met Uw liefdekoorden“.

Doch zoo we verslagen van hart zijn, al kenden we nog geen vertroosting, en was van dat schoone psalmvers alleen nog maar die eerste regel voor ons: — „de Heere is recht in al Zijn weg en werk“, — dan geldt toch voor ons de gewisse belofte, dat God van daar af Kanaäns wijngaarden ons geven zal. Dat mogen we gelóóven, en in de vaste verwachting daarop leven.

En hoe menige bedrukte en bekommerde ziel, hoe menige door levensleed gebogene, heeft dan ondervonden, dat de Heere reeds in de woestijn hun met Zijn verkwikking tegemoet kwam, en vóóruit hun reeds van Kanaäns druiven deed smaken. Begon het niet van daar af, dat uw beschuldigende conscientie de genade onzes Heeren Jezus Christus ging zoeken? Kwamen u niet wel eens vertroosting en bemoedigende woorden uit de Schrift? Ging niet soms een psalm in uw ziel leven, en kent ge geen oogenblikken van hope en goed toevóórzicht?

Welnu, — dat zijn reeds de beginselen der wijngaarden van het Beloofde Land, die God u ten volle geven zal.

Dat we er toch oog voor hebben, en het niet gering achten: dat we er bij neerknielen in dank en het gelóóven: — Hij zal ons geven onze wijngaarden van daar af.

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

„Het verlossende woord.“

Een min of meer regelmatig verschijnsel wordt het, dat in debatten over referaten, die „iets nieuws“ hebben beweerd, of iets ouds hebben op zij geschoven, om naar het „nog-oudere“ terug te keeren, door een debater aan den referent verweten wordt: „Ik heb het verlossende woord uit uw mond nog niet vernomen“. Hetgeen dan of zelf beteekenen wil, of bij anderen de suggestie wekt: dat de spreker toch maar beter had kunnen zwijgen. Laat hij ons niet met het mes in den buik zitten? Hij plant het wel erin, doch haalt het niet er uit. Hij haalt het oude onderstboven, doch heeft niet klaar en duidelijk het voor alle volgende geslachten beslissende woord gesproken. Hij heeft het gewaagd op te treden onder protestanten, zonder dat dezen na afloop der vergadering elkander konden opbeuren met het rechtuit protestantische solas: Roma locuta, causa finita.

Is zulk spreken billijk? Moet elkeen wachten tot hij het „verlossende woord“ in boven aangeduiden zin inderdaad spreken kan?

Ik meen van neen.

In de eerste plaats lijkt me zulk een reactie onbillijk, omdat zoo'n aangevochten spreker — ik denk b.v. aan Ds den Houtings referaat over de doopskerkenning — ons soms alleen maar duidelijk maken wilde, dat we al van overoude tijden met een mes in onzen buik „zitten“. Alleen maar: we hadden daar zoo niet op gelet. We hadden gedacht, een „organisch“ geheel te hebben en zie, de man toonde ons aan, dat er, gansch mechanisch, een „Fremdkörper“ in dat „organisch“ geheel gedrongen was. In zulke gevallen is dus niet de debater, doch de spreker het eerst en het sterkst bezwaard tegen de methode van „het mes in den buik“.

Doch vooral om een andere reden lijkt mij dit „argument“ als strijdwapen in een debat onder ons verwerpelijk. Want wie dergenen, die zich ervan bedienen, heeft ook zelf in een bepaalde kwestie „het verlossende woord“ gesproken? Mij is er geen één bekend. Hetgeen ik ook niet erg vind, om de eenvoudige reden, dat niemand in of buiten de kerk ooit „het verlossende woord“ spreken zal. Er zal moeten gestudeerd worden tot den jongsten dag toe; en die dag zal ons overvallen als een dief in den nacht, d.w.z. midden in onze pogingen, om de kerk nog verder te reformeeren en de „Fremdkörper“ nog verder uit haar lichaam weg te halen.

Alle wachten op een „verlossend woord“ is derhalve een lasten opleggen aan een ander, die men zelf met geen vinger aanraken kan. En beter dan zulk incidenteel roepen om een „verlossend woord“ is het volhardend terugkeeren naar het „verloste woord“. Wie naar den terecht uit de Schrift afgeleiden of af te leiden geloofsinhoud een onderzoek instelt, met de ernstige begeerte, hem te ontdoen van vreemde inkrulpsels, of van „mot en roest“, die door een anachronistische overlevering erop gebracht zijn, die doet den dienst der kerk. Rechtstreeks.

En als dan de man, die om „verlossende woorden“ roept, zulk een spreker toevoegt: „gij hebt dat woord niet gesproken, ergo, gij hebt ons niet vooruit gebracht“, heeft die debater het mis, in zóó'n geval. Want ieder, die ons oog opent voor „Fremdkörper“ in ons leeren en denken, heeft ons vooruitgebracht. Hij heeft

het verstaan „verloste woord“ waren. Hij heeft A of B of C wees voor die „vaders“ als de eerste conproduceeren in c

Misschien, dat Welnu, Ik wij begrip. Prof. creatieve werken was zijn dissertatie het tweede over s natuurlijk profetische in ons, voorzooi er zóó iets a „zie“ n.l. in geladen ons een d lastieke inkrulpselsten, en van verdeeling der v woorden“. Maar is er in geschree „inspiratie“ er h wel staken. En noof, vragen o „wel-wezen“ der soemt, vragen (le van de wari er valsche as lalders' boeken „indt zich telem het „hoe“ der uiteengezet, mar le grondvragen oor hem verde En als men n erk zou willen e onderscheide nische profete voor inspiri: glooven soms, lalders wel zijn lognatisch-exeg psycholoog kum ech, dat hij da vil de Schrift nu hem kunne probleem brengt n de keel. Ik referaat over no e een debater z n debater levet ut onze kerkelij loogleeraar, en 5 à 24 jaar, w Natuurlijk zeg lalders. Ik met ix over Christu k heb dit boek pschreven. Zeg lalders' door n l daarmee eve vte, waarop e aangeheven e worts ook in te e een opmerki met-hooren van e een rede, di nferentie over Toen ik in di et woord „heh dat ze alt la eek ook van n guide in ons l debatten over h e dienen, door e led“ (des geloe tel delini nder bekijken vel tegen Ds I at de belijden) roef als he over de hebbeli nsteert minst oor het sprek bbelijkheid d uid, de hebbel nkscherpte, h la een gelijke de opmerkte, e belidenis no wachten) een e hebbelij kheid een doodeenvoudige aan van Zond in die verga ng niet-hooro ond. Ik wil t het verlose w lsteren. En d nischuldige a berinner, is ni

Ik denk as Dr. Bavinck.